

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Cevdet Yılmaz tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Gülüstan Kılıç Koçylğit
DEM Parti Grup Başkanvekili
Kars Milletvekili

1937-1938 yıllarında Dersim'de gerçekleştirilen askeri harekâtlar sırasında ve sonrasında yaşanan katliamlar, zorunlu göç ve iskân politikaları, yargısız infazlar, kayıplar ve diğer ağır insan hakları ihlalleri, Türkiye'nin yakın tarihindeki en derin toplumsal yaralardan biri olmayı sürdürmektedir. Aradan yaklaşık doksan yıl geçmiş olmasına rağmen, Dersim'de yaşananlara ilişkin hakikatin tüm boyutlarıyla ortaya çıkarılmaması, devlet arşivlerinin önemli ölçüde kapalı tutulması ve mağdur ailelerin adalet taleplerinin karşılanmaması, bu tarihsel meselenin güncelliğini korumasına neden olmaktadır.

Dersim halkının önderlerinden Seyit Rıza, oğlu Resik Hüseyin ve beraberindeki Dersimli aşiret temsilcileri, 15 Kasım 1937 tarihinde Elazığ Buğday Meydanı'nda idam edilmiştir. Ancak infaz sürecine ilişkin birçok husus, cenazelerin akıbeti ve mezar yerleri bugüne kadar açıklığa kavuşturulmamıştır. Ailelerin ve kamuoyunun yıllardır sürdürdüğü hakikat arayışı yanıtsız bırakılmış, devlet kurumları tarafından tatmin edici bir bilgilendirme yapılmamıştır.

Geçtiğimiz hafta tarihçi Dr. Sedat Ulugana tarafından kamuoyuyla paylaşılan ve Seyit Rıza ile yol arkadaşlarının idamlarının hemen sonrasına ait olduğu belirtilen altı adet orijinal fotoğraf, Dersim tarihine ilişkin tartışmaları yeniden gündeme taşımıştır. Dönemin "Real Photo Post Card" formatında hazırlandığı ifade edilen bu fotoğraflar, tarihsel bir belge niteliği taşımakla birlikte aynı zamanda uzun yıllardır gizli bırakılan veya kamuoyundan saklanan kimi gerçeklerin açığa çıkarılması bakımından da önemli veriler sunmaktadır.

Söz konusu fotoğraflar üzerinde yapılan incelemelerde, infazların gerçekleştirildiği alanlara ilişkin yeni bulguların ortaya çıktığı, bazı karelerde farklı mekânların ve yapıların görüldüğü belirtilmektedir. Bu durum, idamların resmi kayıtlarda yer aldığı şekliyle gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin yeni araştırma ihtiyacını gündeme getirmektedir.

Fotoğraflarda dikkat çeken bir diğer husus ise bazı kişilerin yüzlerinin ve bedenlerinin belirli bölümlerinin mürekkeple karartılmış olmasıdır. Bu müdahaleler, fotoğrafların belirli kişi veya kurumlar tarafından sansürlenmiş olabileceğine işaret etmekte; söz konusu görüntülerin hangi kurumların elinde bulunduğu, ne şekilde muhafaza edildiği ve üzerlerinde kimler tarafından değişiklik yapıldığı sorularını gündeme taşımaktadır.

Öte yandan fotoğraflar, infaz edilen kişilerin cenazelerinin kamuya açık biçimde teşhir edildiğine ilişkin yıllardır dile getirilen tanıklıkları da destekler niteliktedir. Bu durum infaz sonrasında uygulanan politikaların da insan onuru ve temel haklar açısından yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Ortaya çıkan fotoğraflar, aynı zamanda Dersim 1937-1938 sürecine ilişkin devlet arşivlerinde halen erişime açılmayan çok sayıda fotoğraf, film kaydı, rapor ve resmi belgenin bulunabileceğine dair tartışmaları yeniden gündeme getirmiştir. Demokratik toplumlarda geçmişte yaşanan ağır insan hakları ihlalleriyle yüzleşmenin en temel koşullarından biri, hakikatin açığa çıkarılması ve kamu arşivlerinin araştırmacılara, mağdur ailelere ve topluma açık hale getirilmesidir. Hakikatin üzerindeki perde kaldırılmadan toplumsal adaletin ve demokratik hafızanın inşa edilmesi mümkün değildir.

Bununla birlikte, Seyit Rıza ve yol arkadaşlarının cenazelerine ne olduğu, nereye defnedildikleri ve mezar yerlerinin neden bugüne kadar açıklanmadığı soruları da halen yanıt beklemektedir. Yakınlarını kaybeden ailelerin mezar yerlerini öğrenme ve cenazelerine ulaşabilme hakkı, evrensel insan hakları ilkelerinin ve yas hakkının ayrılmaz bir parçasıdır. Aradan geçen bunca zamana rağmen bu konuda herhangi bir açıklama yapılmaması, mağduriyetin kuşaklar boyunca sürmesine neden olmaktadır.

Hakikatle yüzleşmenin, geçmişte yaşanan ağır ihlallerin açığa çıkarılmasının ve toplumsal hafızanın onarılmasının demokratik bir devletin sorumluluğu olduğu açıktır. Bu kapsamda, kamuoyunda geniş yankı uyandıran söz konusu fotoğrafların kaynağının, devlet arşivlerinde benzer materyallerin bulunup bulunmadığının, fotoğraflar üzerindeki müdahalelerin nedenlerinin, infaz edilen kişilerin cenazelerinin akıbetinin ve Dersim 1937-1938 sürecine ilişkin arşivlerin kamuoyuna açılmasına yönelik çalışmaların açıklığa kavuşturulması amacıyla aşağıdaki soruların yanıtlanması önem arz etmektedir.

Bu bağlamda;

1. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı envanterinde Dersim 1937-1938 sürecine ilişkin kaç adet fotoğraf, film kaydı, negatif, kartpostal, resmi yazışma ve rapor bulunmaktadır?
2. Seyit Rıza ve yol arkadaşlarının yargılanması, infazı ve infaz sonrası süreçlere ilişkin arşiv belgelerinin tamamı araştırmacıların erişimine açık mıdır?
3. Erişime açık olmayan belge ve materyaller bulunmakta ise bunların sayısı nedir ve erişim kısıtlamasının gerekçesi nedir?
4. Temmuz 2026'da kamuoyuna yansıyan fotoğrafların asılları, negatifleri veya benzer mahiyette başka görseller Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı envanterinde bulunmakta mıdır?
5. Dersim 1937-1938 dönemine ilişkin tüm arşiv malzemelerinin tasnif edilerek araştırmacıların ve kamuoyunun erişimine açılması yönünde yürütülen herhangi bir çalışma bulunmakta mıdır?
6. Ortaya çıkan fotoğraflarda görülen mürekkep karartmaları ve sansür uygulamalarına ilişkin Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığında herhangi bir kayıt veya bilgi bulunmakta mıdır?
7. Seyit Rıza ve yol arkadaşlarının mezar yerlerinin tespit edilmesi amacıyla Cumhurbaşkanlığı bünyesinde veya kurumlar arası düzeyde yürütülen herhangi bir çalışma bulunmakta mıdır?
8. Cumhurbaşkanlığı, Dersim 1937-1938 döneminde yaşanan hak ihlallerine ilişkin arşivlerin bütünüyle açılması ve hakikatin ortaya çıkarılması yönünde bir çalışma başlatmayı düşünmekte midir?